

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : ผลกระทบของทางด่วนยกระดับต่อพัฒนาการของ
ความเป็นเมืองในกรุงเทพมหานคร

ชื่อผู้เขียน : นางสาวปณิธาน พุทธิรงค์วัตร

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : ภูมิศาสตร์

ปีการศึกษา : 2545

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กุลยา วิวิตเสวี ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูศักดิ์ คงคานนท์

เส้นทางการขนส่งในเมืองมีบทบาทอย่างสำคัญต่อพัฒนาการความเจริญเติบโตของเมือง โครงสร้างและสมรรถนะของระบบเชื่อมโยงของเส้นทาง เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ที่อยู่ในเมือง เมื่อใดก็ตามที่การเข้าถึงพื้นที่แห่งหนึ่งทำได้ง่ายขึ้น การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย ผลของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างกันของพื้นที่เมือง คือ การเปลี่ยนแปลงไปของโครงสร้างการใช้ที่ดินที่มีอยู่ภายในที่ตั้งของชุมชนเมืองแห่งหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ รูปร่างพื้นที่ของเมืองแห่งหนึ่งย่อมปรากฏให้เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงความสะดวกในการเข้าถึงที่ตั้งของสถานที่และแบบแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่แห่งนั้น

โดยตระหนักถึงการขึ้นต่อกันในระหว่างเส้นทางการขนส่งในเมือง และพัฒนาการทางพื้นที่ของเมือง งานวิจัยเรื่องนี้ จึงมุ่งค้นหาลักษณะของการขยายตัวในกรุงเทพมหานครเป็นวัตถุประสงค์หลัก ในการวิจัยตามแนวคิดที่กล่าว ได้มีการกำหนดพื้นที่ในระยะทาง 2.5 กิโลเมตร รอบที่ตั้งของศูนย์รวมเส้นทางจำนวนแปดแห่ง ที่อยู่ในโครงข่ายทางด่วนยกระดับเป็นพื้นที่ศึกษา งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาระดับความสะดวกใน

การเข้าถึงที่ตั้งของพื้นที่ศูนย์แต่ละแห่ง รวมทั้ง โครงสร้างการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ โดย
ใช้วิธีการวิเคราะห์โครงข่ายและการแปลความหมายภาพถ่ายทางอากาศ

ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ที่เข้าถึงในโครงข่ายทางด่วนยกระดับ คือ พื้นที่ศูนย์ที่ตั้ง
อยู่ภายในเขตเมืองชั้นใน มีพื้นที่ดินแดง พื้นที่พญาไท และพื้นที่ท่าเรือคลองเตย ที่ดินใน
พื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วนำมาใช้เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ การค้า และอุตสาหกรรม
เนื่องจากการใช้ที่ดินในบริเวณดังกล่าวนี้มีความหนาแน่นมาก จึงมีการขยายตัวใน
แนวตั้ง ในทางตรงกันข้าม พื้นที่ศูนย์ที่ตั้งที่ชานเมืองด้านทิศเหนือและทิศตะวันออก คือ
พื้นที่แจ้งวัฒนะ พื้นที่รามอินทรา และพื้นที่ศรีนครินทร์ เป็นพื้นที่ที่มีความสะดวกใน
การเข้าถึงน้อยกว่า และพื้นที่เกษตรกรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่อยู่อาศัย และ
พาณิชยกรรมเป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามพื้นที่ศูนย์บางแห่งมีการใช้ที่ดินที่เน้นหนักไป
ทางด้านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ได้แก่ พื้นที่ดาวคะนองและพื้นที่บางนา ซึ่งมีที่ตั้ง
อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพื้นที่โครงข่ายทางด่วนยก
ระดับ การใช้ที่ดินเฉพาะด้านของพื้นที่ทั้งสองแห่งเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง
ในความสะดวกในการเข้าถึงที่มีสาเหตุมาจากการได้รับผลกระทบจากทางด่วนยกระดับ
เป็นเวลานานกว่า เมื่อพิจารณาโดยรวม ผลกระทบของโครงข่ายทางด่วนยกระดับต่อ
พัฒนาการของเมืองในกรุงเทพมหานคร คือ การเกิดขึ้นของศูนย์กลางชานเมืองหลาย
แห่งที่ปลายเส้นทาง กล่าวโดยสรุปก็คือ พื้นที่กรุงเทพมหานครได้รับการจัดการให้อยู่ใน
รูปแบบของเมืองหลายศูนย์กลางนั่นเอง

ABSTRACT

TE161734

Thesis Title : The Impact of Elevated Expressways
on Urban Development in Bangkok Metropolis

Student's Name : Miss Panithan Buddhirongawatr

Degree Sought : Master of Science

Major : Geography

Academic Year : 2002

Advisory Committee :

1. Assist. Prof. Kulaya Vivitasevi Chairperson
2. Assist. Prof. Chusak Kongkanond

Urban transportation plays a key role in urban growth and development. Through the structure and capacity of its linkage system, urban transportation causes changes in locational accessibility within a city. As the case of movement increases, it helps to increase the interaction between locations. Over time a particular urban location may undergo changes in land use structure as a result of changes in interrelationship with other urban places. Thus, the spatial structure of a city is evident in the change of locational accessibility and the land use pattern within its urban area.

Based on the concept that urban transportation and spatial development of cities are mutually dependent, this research tries to find out the pattern of urban development within Bangkok's metropolitan area. In verifying the

stated concept, eight areas within 2.5 kilometres of eight nodes located in the elevated expressway network were studied. It also examined the level of accessibility of each location and its land use structure through a network analysis method and aerial photograph interpretation.

It is found that the most accessible places within the expressway network are nodes located in the inner city, namely Din Daeng, Phaya Thai and Khlong Toei (Port). Apart from state property, land in these areas is mostly used for commercial and industrial purposes. The areas are so congested that the expansion of land use has been developed into vertical structures. On the other side, the nodes located on the northern and eastern fringes of the city, such as the ones in the areas of Chaeng Watthana, Ram Inthra and Si Nakharin are less accessible. The formerly agricultural lands in those nodes have been converted mostly into residential and commercial uses. However, there are some nodes that their land use compositions have been changed into industrial specialization. Those areas are found in the neighborhood of Dao Khanong and Bang Na, in the southwest and southeast of the elevated expressway network. The land use specialization in the two studied areas is a result of their experiences of repeated changes in accessibility due to longer duration of influence of the elevated expressways. Taking everything into account, the urban development of Bangkok exerted by the elevated expressways has been due to the growth of many isolated suburban centers at the ends of the lines. In general, the spatial organization of Bangkok Metropolis has become a polycentric pattern.